

SWOT

KVARTALNI EKONOMSKI MONITOR

GODINA II ■ BROJ 10 ■ MART 2013 ■ BESPLATNO

Smanjenje poslaničkih plata - nemoguća misija

Ognjen Đukić, programski direktor Centra za istraživanja
i studije GEA iz Banjaluke

Glomazni i neefikasni
javni sektor mora
biti srezan

**COMSAR ENERGY
REPUBLIKA SRPSKA**

COMSAR ENERGY GROUP

www.comsar.ba

Poštovani čitaoci,

BiH odavno važi za zemlju apsurda, a brojni od njih mogu se prislati onima čiji bi primarni posao trebalo da bude da od BiH naprave stabilnu i funkcionalnu državu. Dok čekamo na to, opus apsurda se, međutim, neumitno širi.

Jedan od apsurda predstavlja i politika stalnog širenja javnog sektora nauštrb privrede, koja slabí

pod teretom konstantnog povećanja nameta. Zahvaljujući takvom odnosu, došli smo u apsurdnu situaciju da armija nezaposlenih, ali i onih koji plate zarađuju u privredi, ima samo jedan cilj - zaposlenje u javnom sektoru, a posebno državnoj administraciji. Takvom načinu razmišljanja ogromnog broja građana doprinijele su brojne beneficije, koje nudi država kao poslodavac. Pokazalo se da država na tome zaista ne štedi, a posebno ne oni na najvišim funkcijama u državnom aparatu, koji su sebi do vrha napunili džepove.

Analiza, koju objavljujemo u ovom broju "Kvartalnog ekonomskog monitora", pokazuje da su poslanici i delegati u parlamentu BiH i entitetskim parlamentima među najbolje plaćenim parlamentarcima u Evropi. Poslanici i delegati u Parlamentarnoj skupštini BiH mjesечно prime više od šest prosječnih plata u BiH, što predstavlja najveći odnos u Evropi. Plate poslanika u parlamentima RS i Federacije BiH su takođe u vrhu Evrope ako ih mjerimo po istom principu. Poslanik u Parlamentu Federacije BiH se nalazi na četvrtom mjestu sa prosječnim primanjem od plate i paušala od oko četiri prosječne plate u tom entitetu, dok se poslanici iz RS nalaze na osmom mjestu i primaju oko 3,2 prosječne plate u RS. Sa druge strane, prosječna plata poslanika u državnim parlamentima u 30 posmatranih evropskih zemalja iznosi 2,3 prosječne plate u svojoj zemlji.

Očigledno je da se ovdje radi o radikalnoj neusklađenosti poslaničkih primanja sa standardom života u BiH. To jasno pokazuje koliko je politika koju vode vlasti u BiH neodgovorna i dugoročno neodrživa, a težina posljedica takve politike posebno dolazi do izražaja u vrijeme kada se suočavamo sa nezaobilaznom potrebom smanjenja izdataka za plate u javnoj upravi na svim nivoima u BiH.

U pokušaju spasavanja broda koji tone, neophodno je pristupiti drastičnom smanjenju primanja parlamentaraca, ali i pokrenuti sveobuhvatnu reformu javne uprave kako bi plate u javnom sektoru bile vezane isključivo za odgovarajuće pozicije u realnom sektoru. Samo na taj način ova dva sektora jedan drugom mogu postati zdrava konkurenčija.

Gospodo poslanici, budite prvi koji će iskazati "političku volju" tako što ćete se odreći polovine svojih plata i doći bar do evropskog prosjeka kao što smo i preporučili u analizi.

Saša Grabovac, glavni i odgovorni urednik

TEMA BROJA:

ANALIZA PLATA POSLANIKA I DELEGATA U PARLAMENTARNOJ SKUPŠTINI BiH

4. str.

6

REALNI SEKTOR

*U iščekivanju
ekonomskog oporavka*

11

FINANSIJSKI SEKTOR

*Finansijski sektor još
profitabilan, portfolio oslabio*

14

INTERVJU

*Ognjen Đukić: Glomazni i
neefikasni javni sektor
mora biti srezan*

19

AUTORSKI ČLANCI

*Porodične firme – stub
razvoja ekonomije*

IMPRESUM

Glavni i odgovorni urednik: Saša Grabovac

Uređivački kolegijum: Miloš Todorović, Goran Račić, dr Saša Petković, mr Aleksandar Ljuboja, mr Aleksandra Simić, Bojan Jojić, Branka Ružević, Igor Sekulić, mr Marijana P. Milić, mr Mirjana Čomić, mr Nebojša Balaban, Ognjen Aleksić, mr Predrag Duduković, mr Slavko Simić, mr Ognjen Đukić, Saša Stevanović, Mirko Bošnjak, Darko Gavrilović, Predrag Klincov.

Lektor: Aleksandra Duduković, Dizajn i grafička priprema: SWOT, Štampa: "Nezavisne novine", Banja Luka, Tiraž: 1.000 primjeraka, Broj: 10/2012.

Časopis izlazi četiri puta godišnje. Sva prava zadržana: Udrženje ekonoma RS SWOT. Svako umnožavanje i distribucija bez pisanih odobrenja Udrženja ekonoma RS SWOT je zabranjeno.

Osnivač i izdavač: Udrženje ekonoma RS SWOT, Dragiša Vasića 13, 78 000 Banja Luka, Žiro račun Nova banka Banja Luka 555-007-00223898, JIB: 4402742510005, matični broj: 11029353, br. sudske rješenja: F-1-208/7, Udrženje ekonoma RS SWOT je upisano u Registar izdavača pod rednim brojem 291, na osnovu rješenja Ministarstva prosvjeti i kulture RS br. 07.030-053-162-9/10.

E-mail: info@swot.ba, sekretar@swot.ba, Internet adresa: www.swot.ba, Tel: 051 322 960, Fax: 051 322 961

Plate poslanika i delegata u parlamentu BiH bez premca u Evropi

Poslanici i delegati u Parlamentarnoj skupštini BiH mjesечно prime više od šest prosječnih plata u BiH, što predstavlja najveći odnos u Evropi. U periodu kada se suočavamo sa nezaobilaznom potrebom smanjenja izdataka za plate u javnoj upravi na svim nivoima u BiH, da li je moguće da će poslanici i delegati uspjeti da ovaj proces ne primijene jedino na sebe

Poslanici i delegati u Parlamentarnoj skupštini BiH (PS BiH) su najplaćeniji u Evropi kada njihovu platu poredimo s prosječnom platom u zemlji. Samo po osnovu plate i mjesecnog paušala njihova primanja iznose više od 5.000 KM, što predstavlja više od šest prosječnih plata u BiH.

Na grafikonu se može vidjeti da je ovaj odnos najveći u BiH među 30 posmatranih evropskih zemalja. U ovim zemljama poslanik u državnom parlamentu u prosjeku zaradi 2,3 prosječne plate u svojoj zemlji.

Potrebno je znati da poslanici i delegati u PS BiH, pored plate i paušala, imaju pravo na do-

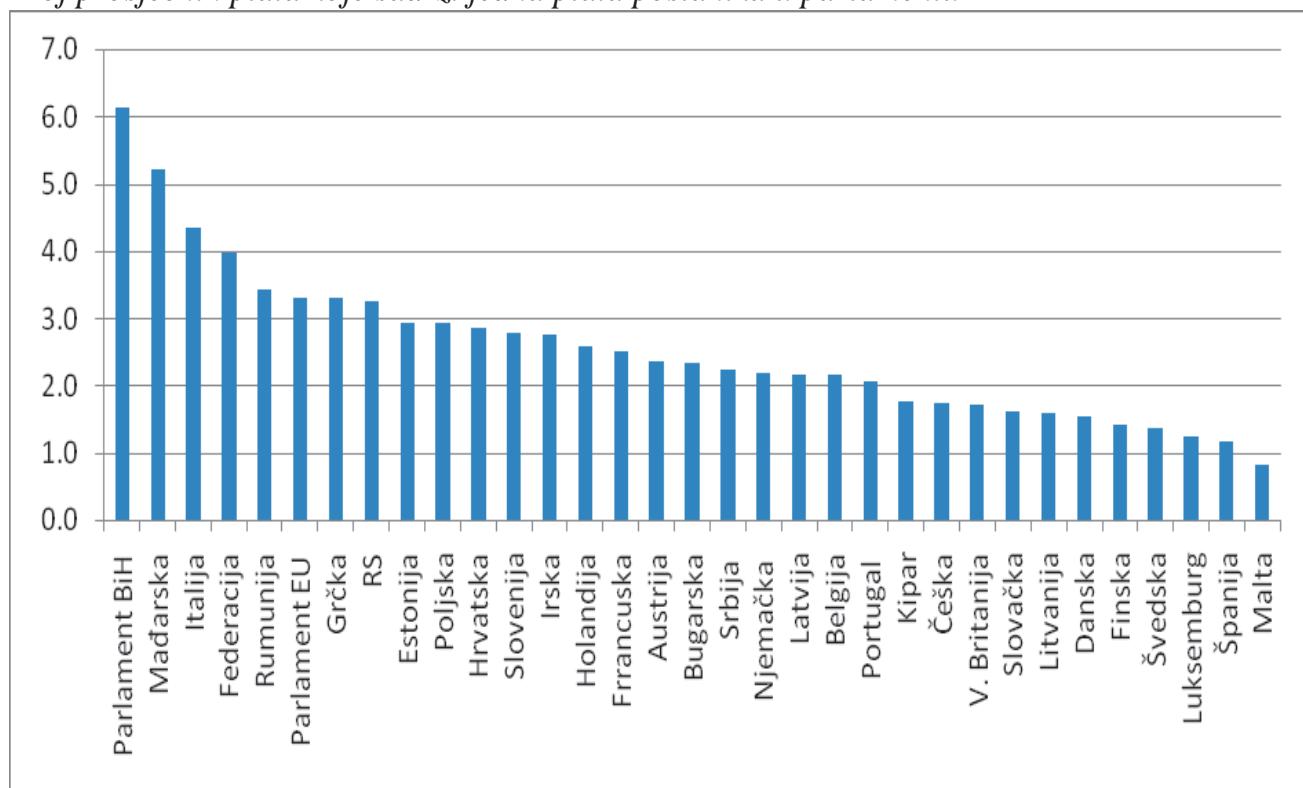
datne naknade, tako da njihova ukupna mjeseca primanja često prelaze 6.000, a dostižu i 7.000 KM.

Plate poslanika u parlamentima RS i Federacije BiH su takođe u vrhu Evrope, ako ih mjerimo po istom principu. Poslanik u Parlamentu Federacije BiH nalazi se na četvrtom

mjestu s prosječnim primanjem od plate i paušala koje iznosi oko četiri prosječne plate u Federaciji BiH, dok se poslanici iz RS nalaze na osmom mjestu i primaju oko 3,2 prosječne plate u RS.

Ako posmatramo u nominalnim iznosima, najveću platu u Evropi imaju poslanici u Par-

*Broj prosječnih plata koje sadrži jedna plata poslanika u parlamentu**

*Uključeni su i podaci za parlamente Federacije, RS i EU

Iamentu Italije, koji, prema procjeni, primaju oko 13.500 KM mjesечно. Međutim, prosječna plata u Italiji iznosi 3.115 KM pa njihov relativni odnos jeste 4,3:1 (manje nego u BiH). I pored toga, primanja italijanskih poslanika su čest predmet medijske pažnje ne samo u Italiji, a trenutno se nalaze pod velikim javnim pritiskom za njihovo smanje.

Ovi međunarodni podaci, stoga, govore da je finansijski motiv za političare da postanu članovi državnog parlamenta najveći upravo u BiH. Očigledno je da se ovdje radi o radikalnoj neusklađenosti poslaničkih primanja sa standardom života u BiH: poslanik za jedan mjesec zaradi koliko prosječan radnik u BiH za pola godine. Tome još treba dodati ekstremno visoku stopu nezaposlenosti u BiH.

Posmatrajući budžet PS BiH za 2013. godinu, može se vidjeti da su se planirani tekući rashodi povećali za 2% u odnosu na 2012. godinu, a da je glavno smanjenje napravljen u kapitalnim izdacima da bi bila održana izbalansiranost ukupnih rashoda. Od ukupnih rashoda, 11,6 miliona KM ili 75% odlazi na plate i naknade troškova zaposlenih.

Prema trenutnim rješenjima, poslanici PS BiH sami odlučuju o visini svoje plate. Naime, poslanici posjeduju diskreciono pravo da kroz odluke Zajedničke administrativne komisije PS BiH samostalno odlučuju o visini koeficijenata koji se primjenjuju na osnovicu njihove plate, iznosu mjeseca paušala i iznosu drugih naknada koje ulaze u ukupna primanja poslanika

Deklarativno zalaganje za štednju

Poslanici i delegati PS BiH su već demonstrirali da ne žele da se odreknu svojih astronomskih primanja. Naime, u maju 2012. godine poslanici su na sjednici Parlamentarne skupštine BiH usvojili zaključak u kojem je naloženo usklađivanje plata sa izmjenama zakona koji reguliše plate zaposlenih u drugim bh. institucijama, a koje su podrazumijevale smanjenje plata poslanika i delegata od 4,5%. Time je ova sjednica pokazala da poslanici smatraju smanjenje svojih plata za 4,5% adekvatnim. Naime, dosadašnji izgovori su bili tipa "mi smo za to, ali to druge stranke ne podržavaju" ili "ne dozvoljava nam Ustav". Međutim, ovim je postalo očigledno da poslanici mogu mijenjati visinu svojih plata.*

Možemo navesti i primjer sa sjednice Predstavničkog doma PS BiH od 21.6.2012. godine, kada je odbijena inicijativa poslanika Šemsudina Mehmedovića da bude usvojen zaključak da poslanicima u PS BiH budu smanjene plate za 20%, naknade za rad u ad hoc komisijama i naknade za troškove mobilnih telefona. Od ukupno 42 poslanika, 22 je glasalo za, ali je inicijativa odbijena s obzirom na to da nijedan poslanik iz RS nije glasao za inicijativu.

**Zakon o platama i naknadama u institucijama BiH*

i delegata oba doma PS BiH. Zbog ovog razloga postojeći model utvrđivanja plata poslanika nije suštinski usaglašen sa platama drugih zaposlenih u institucijama BiH i nije dovoljno transparentan. Na primjer, poslanici i delegati ostvaruju pravo i na "paušal", koji se isplaćuje mjesечно kao naknada za troškove iako nije navedeno o kojim se troškovima radi niti se zahtijeva njihovo pravdanje. Ovaj paušal ne predstavlja ništa drugo nego skriveni oblik plate.

Pored toga, poslanici ostvaruju i pravo na druge naknade troškova, kao što su naknada za troškove puta, naknada za odvojeni život itd.

Zbog svega navedenog davamo sljedeće preporuke:

1. Plate poslanika i delegata u PS BiH sistemski uskladiti sa ostalim institucijama BiH, na primjer kroz njihovo regulisanje postojećim Zakonom o platama i naknadama u institucijama BiH.

2. Osigurati usklađenost visine plate poslanika i delegata sa visnom prosječne plate u BiH u maksimalnom odnosu 3:1.

3. Ukinuti skrivene oblike plate kao što je mjeseci paušal.

4. Uvesti finansijski penal ili uskraćivanje naknade troškova poslanicima i delegatima koji odsustvuju sa sjednica Predstavničkog doma i Doma naroda.

U iščekivanju ekonomskog oporavka

I u trećem kvartalu 2012. godine vrijednost ostvarenog BDP-a u RS je bila manja u odnosu na prethodnu godinu. Negativni podaci o industrijskoj proizvodnji u decembru 2012. godine nagovještavaju da je i posljednji kvartal završio u negativnoj teritoriji. Ovaj novi talas ekonomskog usporavanja se odrazio na pad raznih pokazatelja ekonomske aktivnosti, kao što su građevinski radovi, maloprodaja i izvoz. Prvi put nakon 2009. godine ukupan spoljnotrgovinski promet RS zabilježio je smanjenje, a penzioneri su svojom brojnošću nadmašili broj radnika. Porast nezaposlenosti i slabljenje domaće potražnje donijeli su smirivanje inflatornih kretanja

Prošla godina u recesiji

Stopa realnog rasta BDP RS (% g/g)

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

Već treći kvartal uzastopno domaći ekonomski rast bilježi negativni predznak. U prvom kvartalu 2012. godine BDP RS smanjen je za 0,9%, u drugom kvartalu za 0,6%, a u trećem za 0,9%.

Produbljivanje pada ukupne ekonomske aktivnosti tokom trećeg kvartala u najvećoj mjeri potiče od snažne kontrakcije energetskog sektora od 14,2%, povezane sa smanjenjem proizvodnje električne energije tokom ljetnih

mjeseci. Sa druge strane, rastom od 7,5% finansijski sektor je još jednom pokazao svoju rezistentnost na nepovoljna kretanja u re-

Očekivani ekonomski rast

Prema procjenama MMF-a za 2013. godinu, svjetska ekonomija će rasti po stopi od 3,5%, EU od 0,2%, BiH i Hrvatske od po 1%, a Srbije po stopi od 2%

Proizvodnja električne energije

Proizvodnja električne energije u julu smanjena je za 24,1%, a u avgustu za 26,3%

alnom sektoru.

Prošla godina protekla je u znaku globalnog ekonomskog usporavanja. Tako je rast svjetske ekonomije sa 3,9% u 2011. godini usporio na 3,2% u 2012. godini. U istom periodu, evrozona je zabilježila pad od 0,4%, dok je na nivou EU on iznosio 0,2%. Slična

nepovoljna kretanja prisutna su i u zemljama okruženja: prema preliminarnim statističkim procjenama za 2012. godinu, srpska i hrvatska ekonomija su ostvarile identičan pad od 1,9% u trećem kvartalu.

MMF iznosi dosta optimistična predviđanja, prema kojima će oporavak globalne, ali i domaće ekonomije uslijediti već tokom ove godine. Međutim, prijetnja očekivanom oporavku potiče od još neizvjesnog raspleta dužničke krize u evrozoni, koju dodatno "podgrijavaju" predviđanja o njenom ekonomskom padu od 0,2% i u 2013. godini.

Oporavak industrije u velikoj zavisnosti od spoljnih faktora

Pad izvoznih sektora

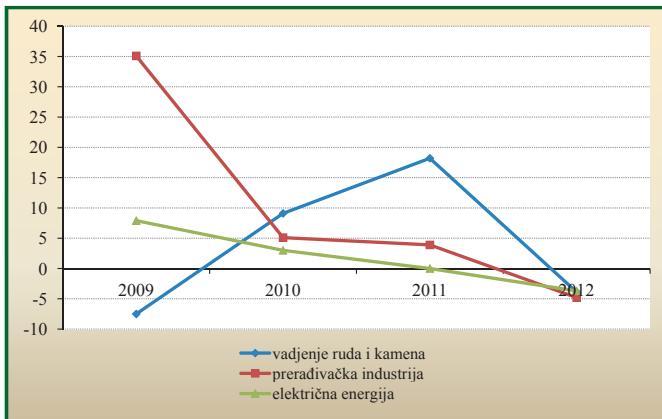
U 2012. godini fizički obim industrijske proizvodnje u RS smanjen je za 4,2%. Oblast vađenja ruda i kamena zabilježila je pad od 3,9%, prerađivačka industrija od 4,8%, a proizvodnja električne energije od 3,7%.

Smanjenje domaće potrošnje,

s jedne strane, te usporavanje industrijske aktivnosti u širem

regionalnom i globalnom kontekstu, u najvećoj mjeri su

opredijelili ukupne industrijske rezultate tokom prošle godine.

Rast industrijskih oblasti RS (%)

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

Tako je proizvodnja netrajnih proizvoda za široku potrošnju (u prvom redu domaću) smanjena za 3,3%, dok je proizvodnja intermedijarnih proizvoda (pretežno namijenjenih izvozu) smanjena za 7,9%.

Srbija i Hrvatska, koje su EU najznačajniji spoljnotrgovinski partneri RS, takođe su zabilježile negativni industrijski rast od 2,9% i 5,5% respektivno. Industrijska kontrakcija u ove dvije zemlje takođe u najvećoj mjeri potiče

od pada izvozno orijentisanih sektora rudarstva, tekstilne i industrije obuće te stagnacije drvoprerađivačkog sektora.

Trenutna struktura industrijske proizvodnje RS čini je visoko osjetljivom na globalne trendove, što je karakteristično i za ostale ekonomije u regionu.

Zahvaljujući ovom zavisnom

odnosu, pozitivna i negativna kretanja iz okruženja se neposredno reflektuju na industrijske rezultate. Tome treba dodati i generalno nizak nivo industrijske proizvodnje u RS i probleme sa kojima se ona suočava u oblasti međunarodne konkurentnosti.

Nisko učešće industrije u domaćoj ekonomiji

U strukturi BDP RS u trećem kvartalu 2012. godine učešće prerađivačke industrije iznosilo je 11,5%, elektroenergetskog sektora 4,3%, a sektora vađenja ruda i kamena 3,2%

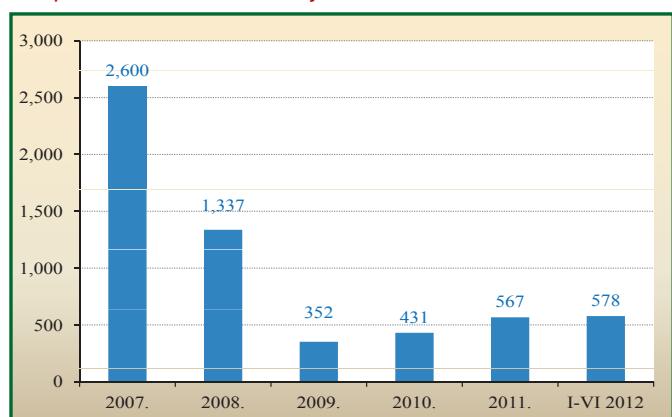
Neatraktivan poslovni ambijent u odnosu na region

U prvih šest mjeseci 2012. godine direktnе strane investicije (SDI) u BiH premašile su vrijednost ulaganja iz 2011. godine za 2%. Prema dostupnim podacima Centralne banke BiH neto priliv SDI u BiH iznosio je 578 miliona KM. Tokom prvog polugodišta 240 miliona KM uloženo je u proizvodnju baznih metala, 186 miliona u trgovinu, 23 miliona u finansijsko posredovanje, 14 miliona u prehrambenu industriju, 13 miliona u hemijsku industriju te 10 miliona KM u ostale industrijske djelatnosti.

Rast stranih investicija u domaćim uslovima nije odraz

stvarnog poboljšanja poslovnog ambijenta i uglavnom potiče od kupovine (preostalih) atraktivnih postrojenja od strane preduzeća iz inostranstva. Prema podacima Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, od početka 2012. godine najveći strani investitor bio je "Birač Evropa" a.d. Litvanija, koji je uložio više od 316 miliona KM u kupovinu dva preduzeća iz metaloprerađivačkog sektora.

Krajem 2012. godine neatraktivnost domaće ekonomije dobila je još jednu međunarodnu potvrdu. Tako je na listi zemalja najpogod-

Neto priliv stranih direktnih investicija u BiH (miliona KM)

Izvor: Centralna banka BiH

nijih za poslovanje američkog časopisa "Forbs" u konkurenциji 141 zemlje BiH zauzela 85. poziciju. Od zemalja u okruženju samo je Srbija lošije rangirana od BiH i nalazi se na 90. mjestu. Ranije je Svjetski ekonomski forum na svojoj listi 144 najkonkurentnijih ekonomija bosanskohercegovačku pozicionirao na 88. mjesto. Iako je za godinu napredovala za 12 mesta, domaća ekonomija je i dalje jedna od najnajkonkurentnijih u regionu.

Od nje su bolje rangirane Slovenija (56. mjesto), Crna Gora (72. mjesto), Makedonija (80. mjesto) i Hrvatska (81. mjesto). U istom periodu samo su se Srbija i Albanija nalazile iza BiH, na 95. odnosno 89. mjestu. Kao najproblematičniji faktori za uspješno poslovanje u domaćim uslovima potvrđani su neadekvatni pristup finansijskim sredstvima, poresko opterećenje, neefikasna javna uprava te široko rasprostranjena korupcija.

Uslovi za poslovanje

Na "Forbsovoj" listi zemalja najpogodnijih za poslovanje Slovenija zauzima 23. mjesto, Makedonija 37, Crna Gora 45, a Hrvatska 47.

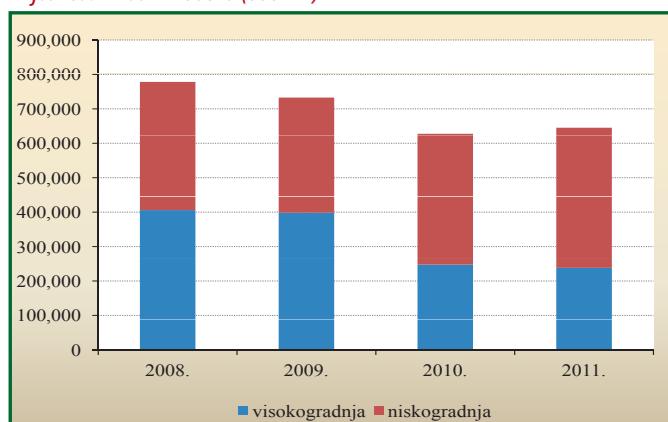
Neizvjesni bolji dani za građevinare

Novi talas ekonomskog usporavanja dodatno je produbio pad ukupne građevinske aktivnosti u RS. Izvršeni građevinski radovi tokom 2012. godine izgubili su 7,9% vrijednosti iz 2011. godine, dok je broj angažovanih radnika smanjen za 2,5%.

Rezultati građevinskog sektora

određeni su ukupnim privrednim trendovima i nivoom životnog standarda stanovništva, ali i obimom i dinamikom realizacije javnih radova. Tako je, kao neposredna posljedica pada standarda i kupovne moći stanovništva, u 2011. godini završeno 34% manje stambenih zgrada u poređenju sa 2008. godi-

Vrijednost izvršenih radova (000 KM)

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

Udar na građevinare

U periodu 2008 - 2012. godina vrijednost izvršenih građevinskih radova u RS na godišnjem nivou smanjena je za 23,6%, uz opasku da je u 2011. zabilježen rast vrijednosti od 2,8%

nom, odnosno gotovo 60% manje industrijskih objekata. Sa druge strane, intenziviranje radova na transportnoj infrastrukturi (+15%) ublažilo je ukupnu kontrakciju građevinske aktivnosti održavajući koliko-toliko domaću operativu u životu.

Nepovoljna ekonomска kretanja u vrlo kratkom roku prenose se u građevinski sektor. Kako prethodno ne važi i za periode ekonomskog oporavka, domaći građevinari će još izvjestan period čekati značajniji porast potražnje od strane privatnog sektora i stanovništva.

Preokret trenda: Pao i izvoz i uvoz

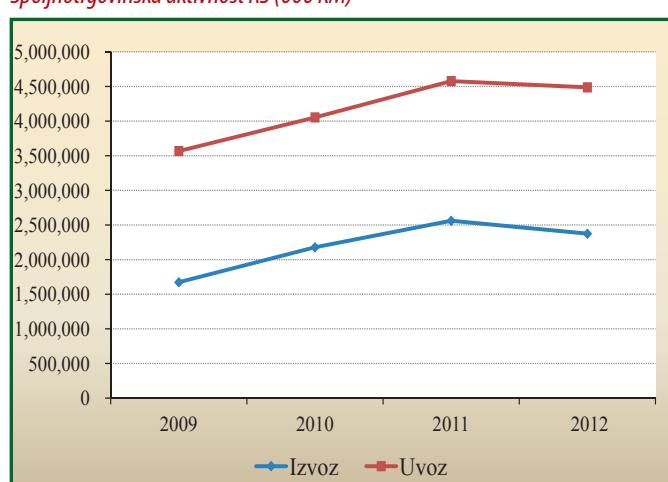
Prvi put nakon 2009. godine domaći spoljnotrgovinski promet je zabilježio smanjenje. U 2012. godini, pod uticajem globalnog ekonomskog usporavanja, izvoz iz RS smanjen je za 7,3%, dok je uvoz bio manji za 2%. Tako se stopa pokrivenosti uvoza izvozom spustila na 52,9% u 2012. sa 55,9% u 2011. godini.

Izvoz sirovina opao je za 6,1%, a izvoz mineralnih goriva izgubio je gotovo 1/4 vrijednosti. Radi se o dvije najznačajnije izvozne grupe proizvoda na koje

otpada 38,5% ukupnog izvoza. Sa druge strane, uvoz hrane, koja je ujedno jedna od najvećih uvoznih stavki, porastao je za 2%.

Izvozna aktivnost naših najvažnijih spoljnotrgovinskih partnera pokazala je izvjesnu rezistentnost na nepovoljna ekonomска kretanja. Izvoz iz Srbije rastao je po međugodišnjoj stopi od 4,7%, dok je iz Hrvatske bio veći za 1,4%. U oba slučaja dobri izvozni rezultati prehranbene industrije (+9,2% u Srbiji; +13,7% u Hrvatskoj) među najzaslužnijim su za povećanje

Spoljnotrgovinska aktivnost RS (000 KM)

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

ukupnog izvoza. Rast svjetske trgovinske

razmjene sa 5,9% u 2011. godini usporio je na 2,8% u 2012. godini. U kontekstu globalnog oporavka, MMF očekuje da će tokom 2013. godine ova razmjena porasti za 3,8%, a u 2014. godini za dodatnih 5,5%. Globalno ekonomsko dinamiziranje predstavlja ključnu prepostavku za oporavak domaćeg izvoza.

Izvoz hrane

U 2012. godini izvoz hrane iz RS bio je veći za 10,8%. U ukupnom izvozu hrana je učestvovala sa 7,8%, što je značajno manje u poređenju sa Srbijom (18,6%) i Hrvatskom (10%)

Zapošljavanje u javnom sektoru zaustavilo rast nezaposlenosti?

Na kraju 2012. godine u RS je bilo registrovano 153.458 nezaposlenih lica, što je gotovo odgovaralo stanju sa kraja 2011. godine. Jesen je vrlo brzo "isto-pila" pozitivne efekte otvaranja sezonskih i privremenih poslova tokom ljetnih mjeseci, tako da se u posljednjem kvartalu broj nezapo-

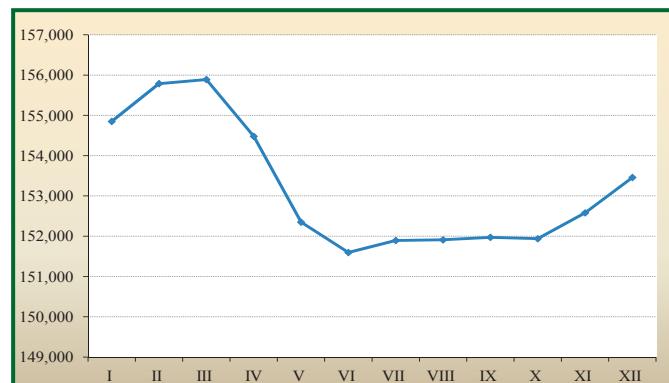
slenih povećao za oko 1%.

Zaposlenost u realnom sektoru RS smanjena je za 1,2%, dok je javni sektor, i pored svih mjera Vlade usmjerenih na štednju i racionalizaciju administracije, uvećan za dodatnih 475 radnika. Na ovaj način, djelimično je kompenzovan rast nezaposlenosti u realnom

Nezaposlenost

Stopa nezaposlenosti u EU u 2012. godini dostigla je nivo od 10,7%, odnosno u evrozoni od 11,7%. Decembarska stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj iznosila je 21,1%. U proteklom petogodišnjem periodu stopa nezaposlenosti u Srbiji se gotovo udvostručila te je u 2012. godini iznosila 25,5%

Broj nezaposlenih lica u RS u 2012. godini

Izvor: Zavod za zapošljavanje RS

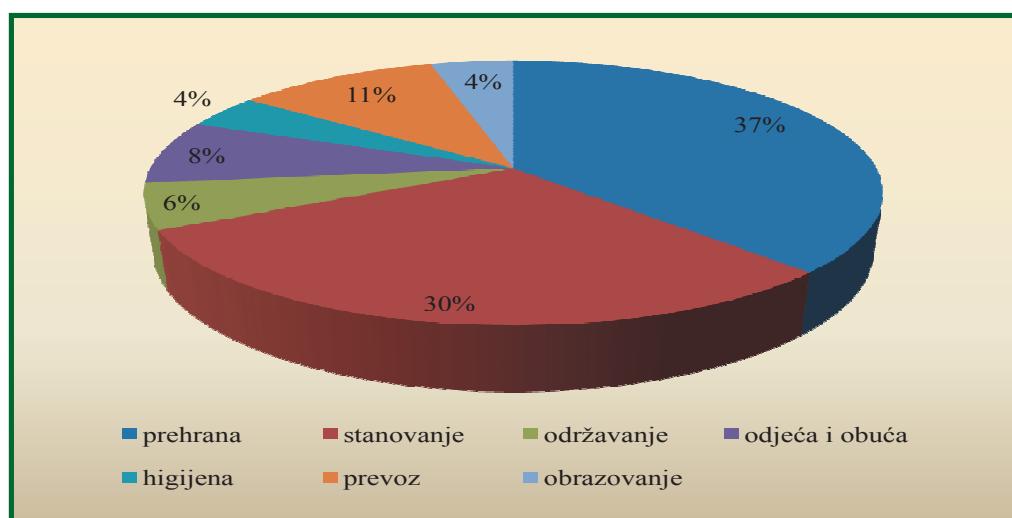
sektoru, što je rezultovalo stag-nacijom ukupne nezaposlenosti na kraju 2012. godine.

Usporavanje ekonomske ak-tivnosti dodatno je intenziviralo problem nezaposlenosti u glo-balnim razmjerama. Broj nezapo-slenih lica u svijetu na kraju 2012. godine popeo se na 197 miliona,

što je za četiri miliona više u odnosu na njihov broj na kraju 2011. godine. Međunarodna organizacija rada očekuje nastavak ovog nepovoljnog trenda i u 2013. i 2014. godini kada će se broj nezaposlenih povećati za dodatnih 5,1 i tri miliona lica re-spektivno.

Kupovna moć zaposlenih oslabila

Sindikalna potrošačka korpa u decembru 2012.

Izvor: Savez sindikata RS

Značajno ograničenje za domaću potrošnju, a time i ukupnu ekonomsku ak-tivnost, potiče od smanjenja kupovne moći stanovništva. U 2012. godini prosječna neto plata u RS iznosila je 818 KM i realno je manja za 1%. U is-

tom periodu troškovi života, mjereni vrijednošću sindikalne potrošačke korpe, porasli su za 2,3%.

Precijenjenost i predimen-zioniranost potrošno orijenti-sanih sektora u najvećoj mjeri određuju prosjek plate na

nivu RS. Prosječna neto plata u javnom sektoru (908 KM) u prošloj godini je za više od 1/4 premašila prosjek realnog se-k-tora (723 KM).

Od 1. januara 2013. godine primjenjuje se odluka Vlade o smanjenju plata budžetskih

Socijalna pomoć

Tokom 2011. godine u RS su 350.544 lica ili $\frac{1}{4}$ ukupnog procijenjenog broja stanovnika (1.429.668) primala neki od oblika socijalne pomoći

korisnika za dodatnih 10%. Osim statističkog efekta na prosječnu zaradu, ova mjera će rezultovati smanjenjem životnog standarda, kupovne moći stanovništva i prihoda vanbudžetskih fondova.

Broj penzionera premašio broj radnika

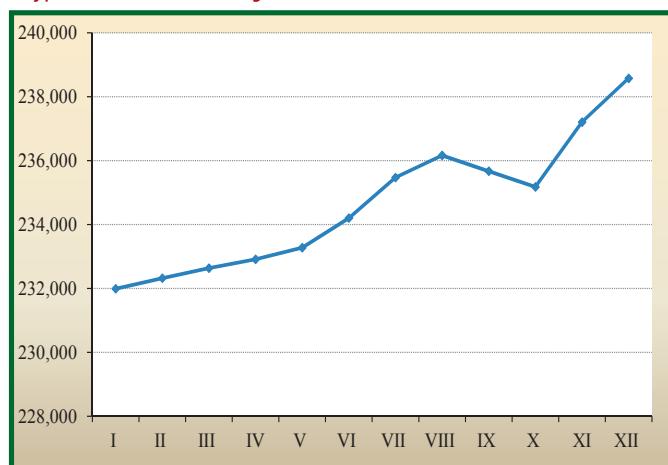
Penzioneri su svojom brojnošću "konačno" nadmašili radničku populaciju u RS (238.178 lica). Tokom prošle godine broj korisnika prava na penziju povećao se za dodatnih 5.433 i na kraju 2012. godine iznosio je 238.576 korisnika.

Sa prosječnom penzijom od 311 KM ili 38% prosječne neto plate, penzioneri predstavljaju jednu od socijalno najosjetljivijih kategorija stanovništva. Tome treba dodati i činjenicu da, zbog

efekata prijevremenog penzionisanja velikog broja osiguranika i visoke stope nezaposlenosti, nemali broj penzionera izdržava i ostale članove svoje porodice, u prvom redu nezaposlene supružnike, djecu pa čak i unučad.

U uslovima permanentnog rasta troškova života, prosječna penzija, koja je ostala nepromijenjena unazad nekoliko godina, ne pokriva niti 1/5 sindikalne potrošačke korpe u RS. Međutim, novi talas krize koji se postepeno

Broj penzionera u RS u 2012. godini

Izvor: Fond PIO RS

širi na gotovo sve ekonom-

ske i socijalne segmente dodatno će pogoršati položaj penzionera. U takvim okolnostima održavanje dostignutog nivoa standarda predstavljaće veliki izazov, a posebno ako se ima u vidu očekivani rast nezaposlenosti i moguće smanjenje izvornih prihoda Fonda PIO.

Prosječna sindikalna potrošačka korpa

U 2012. godini prosječna vrijednost sindikalne potrošačke korpe u RS iznosila je 1.814 KM. U istom periodu, prosječna penzija nije bila dovoljna za pokriće niti ½ troškova hrane (680 KM)

Kraj godine donio je smirivanje ukupnih inflatornih kretanja u RS. U takvim okolnostima prosječna godišnja inflacija u 2012. godini iznosila je 2,1%. Prehrambeni proizvodi bili su skuplji za 1,7%, duvan za 14,1%, dok smo odjeću i obuću nabavljali po cijenama nižim za 3,9%. Troškovi prevoza porasli su za 5,4%.

U uslovima izostanka značajnih cjenovnih šokova na tržistima

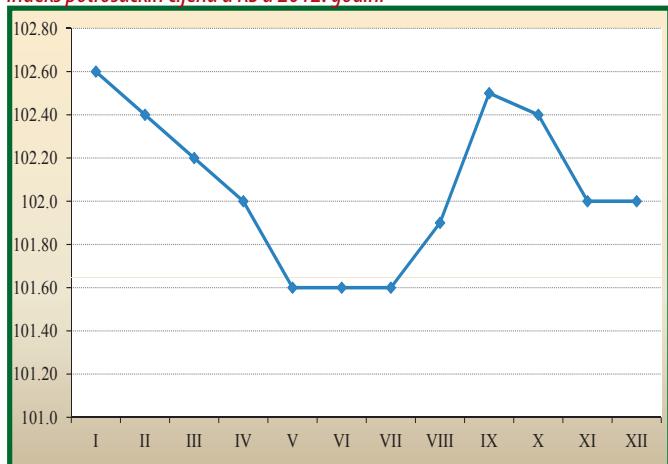
energenata, prosječne cijene od strane proizvođača u RS rasle su po stopi od 0,5%, u najvećoj mjeri zahvaljujući rastu cijena iz oblasti vađenja ruda i kamena (+3,3%). Proizvođačke cijene u prerađivačkom sektoru industrije porasle su za svega 0,1%.

Nakon rasta od 2,1% u oktobru, uslijedila je stagnacija vrijednosti maloprodaje u novembru, a zatim i njen pad od 3,4%

Cijena nafte

Cijene nafte porasle su u 2012. godini za 1% (u američkim dolarima). Prema procjenama MMF-a, u 2013. godini uslijediće njihov pad od 5,9% te dodatnih 2,9% u 2014. godini

Indeks potrošačkih cijena u RS u 2012. godini

Izvor: Republički zavod za statistiku RS

u decembru 2012. godine. Kako je decembar mjesec u kojem se tradicionalno više troši, ovaj pad je najbolja potvrda da je novi talas krize oslabio kupovnu moć i ojačao opredijeljenost građana RS prema šrednji.

Prema procjenama MMF-a za 2013. godinu, inflacija u BiH trebalo bi da dostigne prosječni

godišnji nivo od 2,1%. Svaki dalji rast cijena, a posebno proizvoda za široku potrošnju, predstavljaće dodatni izazov za domaću potrošnju, kojoj će, zahvaljujući postojećem potrošno-zavisnom modelu domaće ekonomije, biti ključna uloga u procesu kratkoročnog ekonomskog oporavka.

Finansijski sektor još profitabilan, portfolio oslabio

U prvih 11 mjeseci 2012. godine došlo je do blagog porasta kreditne aktivnosti u BiH. Rast depozita stanovništva signalizira vraćanje povjerenja u stabilnost bankarskog sistema, ali i povećanu sklonost građana prema štednji uslijed neizvjesne ekonomske situacije. Pogoršanje kvaliteta kreditnog portfolija još nije ugrozilo profitabilnost domaćih banaka. Ukupni promet na Banjalučkoj berzi u 2012. godini izgubio je gotovo 40% vrijednosti iz prethodne godine. Na primarnom tržištu su potpuno dominirali emitenti iz javnog sektora

Dalji rast kreditne izloženosti

Stanje ukupnih kredita u BiH, 2012. godina

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

Kreditni rast domaćih banaka nastavljen je i u 2012. godini. Ukupni krediti u bankarskom sistemu BiH na kraju novembra, uz međugodišnju stopu rasta od 4,6%, dostigli su nivo od 15,9

milijardi KM. Najveći doprinos ovom rastu obezbijedili su kreditni plasmani sektoru stanovništva (+4,6%) i opštoj vlasti (čak +55,7%). U istom periodu, pri-rast kredita odobrenih u privredu

Kamatna stopa

Sa stanjem 30.9.2012. godine prosječna nominalna kamatna stopa na kredite banaka u RS iznosila je 7,48% i manja je za 0,34 procenata poena u odnosu na prosjek iz 2011. godine. U Federaciji BiH ona je iznosila 6,88%

iznosio je skromnih 1%.

Sektorska struktura novoodobrenih kredita na najbolji način reprezentuje ukupno stanje domaće ekonomije. Objektivno odražava nivo investicione aktivnosti privrede koja je gotovo u potpunosti zamrla, s jedne strane, i nastojanja izvršnih vlasti

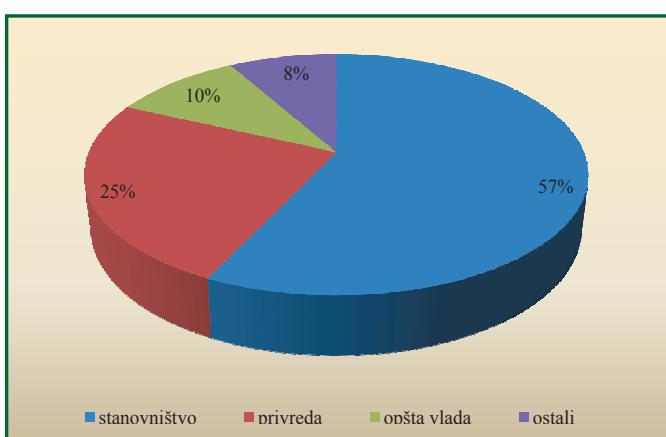
da kroz nova zaduženja "zakrpe" budžetske rupe, sa druge strane. Održavanje kreditne aktivnosti banaka je ključna pretpostavka za oporavak domaće potrošnje i ukupnog ekonomskega rasta s obzirom na to da se potrošnja značajnim dijelom finansira upravo iz kreditnih zaduženja.

Depoziti povećani

I u 2012. godini nastavljen je pozitivan trend rasta ukupnih depozita u bankarskom sistemu BiH. Tako je, sa stanjem od 30.11.2012. godine, u bankama bilo deponovano 13,2 milijarde KM ili 1,7% više u odnosu na isti period prethodne godine. Istinjski pozitivni trend rasta povjerenja u stabilnost domaćih banaka odslikava povećanje depozita stanovništva od visokih 8,7%. Sa druge strane, ukupna ekonomska kontrakcija i hronična nelikvidnost imali su ishod u smanjenju depozita privrede za

4,7%, dok snažan pad depozita opšte vlade od 21,4% na najbolji način odslikava probleme sa javnim finansijama na svim nivoima izvršne vlasti u BiH. Ostali depoziti porasli su za 13,3%. Rast ukupnih depozita ima pozitivni uticaj na likvidnost i stabilnost bankarskog sistema u cjelini te utiče na smanjenje zavisnosti domaćih banaka od dostupnosti kapitala na međunarodnim finansijskim tržištima i spremnosti matičnih banaka da izvrše njihovu dokapitalizaciju.

Struktura depozita, stanje 30.11.2012.

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

Pogoršanje kreditnog portfolija

Problemi sa kojima se suočava privreda i stanovništvo sve više utiču i na kvalitet kreditnog portfolija banaka. U prva tri kvartala 2012. godine nekvalitetni krediti (krediti klasifikovani u kategorije rizika C, D i E) u bankarskom sistemu RS zabilježili su rast od 14,5% i činili su 12,03% ukupnih kredita. Nekvalitetni krediti pravnim licima rasli su po stopi od 20%, a fizičkim od 7%. U istom periodu nekvalitetni krediti banaka u Federaciji BiH porasli su za 10,49% i to pravnih lica za 19%, dok su ovi krediti sektoru stanovništva imali pad od 2%. Pogoršavanje indikatora kvaliteta kredita govori u

prilog teškog stanja i hronične nelikvidnosti u domaćoj ekonomiji. U svakom slučaju, dalje produbljivanje ovog nepovoljnog trenda moglo bi ugroziti stabilnost banaka i pored činjenice da su one još dobro kapitalizovane.

I u uslovima pogoršanja kreditne pozicije dužnika, koja ugrožava njihovu sposobnost servisiranja dospjelih obaveza, domaće banke poslovale su profitabilno. Tako je u prvih devet mjeseci 2012. godine ostvarena neto dobit u ukupnom iznosu od 163,4 miliona KM od čega na banke u RS otpada 52,4 miliona, a na banke u Federaciji BiH 111 miliona

Stopa adekvatnosti kapitala

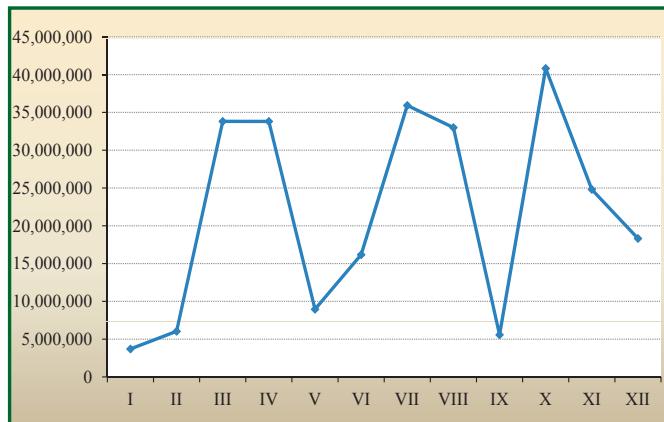
Prosječna stopa adekvatnosti kapitala banaka u RS iznosila je 16,1% sa stanjem 30.9.2012. godine, što je za dva procentna poena manje u odnosu na kraj prethodne godine. U istom periodu, na nivou bankarskog sistema Federacije BiH, ova stopa je stagnirala na nivou od 17% s kraja 2011. godine

KM. Na insistiranje Agencije za bankarstvo RS ostvarenu neto dobit banke još ne usmjer-

avaju u isplatu dividendi nego isključivo u jačanje sopstvene kapitalne osnove.

Emisije duga održavaju domaće tržište kapitala

Promet na Banjalučkoj berzi u 2012. godini

Izvor: Banjalučka berza

Ukupan promet na Banjalučkoj berzi u 2012. godini iznosi je 260,9 miliona KM što je gotovo 40% manje u poređenju sa njegovom vrijednošću iz 2011. godine. Značajniji skok trgovine vezuje se za javne ponude trezorskih zapisa (mart, jul, avgust i oktobar) na koje otpada 36,4% ukupnog prošlogodišnjeg prometa. Skromna trgovina akcijama (primarna i sekundarna) od

svega 56,3 miliona KM odraz je stvarnog stanja privrede, odnosno nepostojanja kvalitetnog tržišnog materijala koji bi svojim vlasnicima obezbijedio značajniji dividendni prinos i/ili kapitalnu dobit. Prethodnom svakako treba dodati i nisku akumulativnu moć sektora privrede i stanovništva, ali i nerazvijenu svijest o potencijalima ovog vida štednje. Pad likvidnosti nije rezultovao značajnijim smanjenjem vri-

jednosti tržišne kapitalizacije (-0,2%)

Trend rasta primarnog segmenta dužničkih hartija od vrijednosti, na kojem absolutno dominiraju emitenti Vlade RS i jedinice lokalne samouprave, ne predstavlja poželjni pravac razvoja domaćeg tržišta kapitala. Plitka baza investitora, koju uglavnom čine finansijske institucije, ne pogoduje obimnije sekundarnoj trgovini koja bi ove hartije svakako učinila likvidnijim. Izvršne vlasti stvorile su izvjesnu naviku da putem emisije duga finansiraju svoje budžetske deficitne. Međutim, u srednjoročnom periodu moglo bi doći do pada interesa investitora za ovim emisijama povezanog sa nelikvidnošću plasmana. Nastojanje da se nelikvidnost kompenzuje visokim prisilama, dugoročno ugrožava kreditnu sposobnost javnih emitentata.

Zaduženje

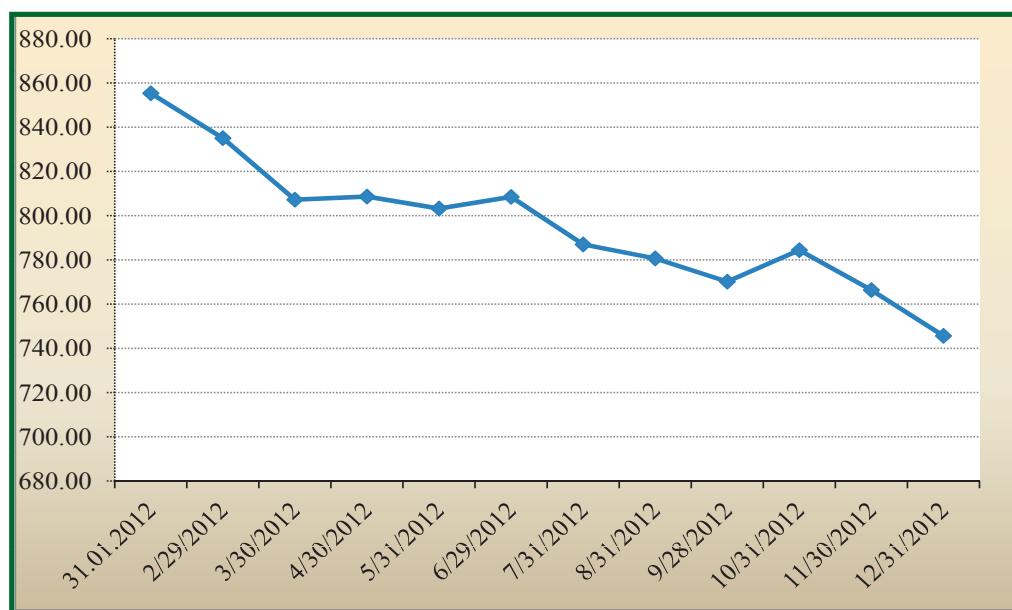
U periodu 2011 - 2012. godina izvršne vlasti u RS (republičke i lokalne), putem tržišta kapitala, zadužile su se za ukupno 336,7 miliona KM. U istom periodu u strukturi ostvarenog prometa na Banjalučkoj berzi ove emisije učestvovale su sa 49%

BIRS - oporavak neizvjestan

Tokom 2012. godine vrijednost BIRS (berzanskog indeksa RS) kretala se u intervalu od 745 do 835 poena. Naročito snažan otpor rastu tržista ispoljen je tokom drugog polugodišta. U tom periodu BIRS je izgubio 7,8% vrijednosti, zaronivši u decembru na svoj prošlogodišnji minimum (745 poena).

Ukupni ekonomski trendovi ne ostavljaju previše prostora za optimizam u pogledu postizanja održivog rasta tržista kapitala koji bi podržao oporavak BIRS. Naprotiv, daleko je izvjesnije dalje pogoršanje stanja sa negativnom refleksijom i na ukupna tržišna kretanja.

Berzanski indeks RS - BIRS

Izvor: Banjalučka berza

Makroekonomski pokazatelji RS

Makroekonomski indikator	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Realni sektor					
Nominalni BDP, u milionima KM	8,489.3	8,223.0	8,307.0	8,669.0	8.710,0*
BDP, nominalna stopa rasta u %, (g/g)	15.5	-3.1	1.0	6,0*	0,5*
BDP, realna stopa rasta u %, (g/g)	6.2	-3.0	0.8	2,0*	-0,7*
Broj stanovnika, u milionima (procjena)	1.43	1.43	1.43	1.43	1,42*
BDP, po stanovniku, u KM	5,906	5,730	5,797	6.167*	6.072*
Stopa rasta industrijske proizvodnje u %, (g/g)	16.8	19.0	5.0	4.7	-4.2
Prosječan broj nezaposlenih	135,102	139,536	145,343	150,344	153,225
Prosječan broj zaposlenih	259,205	258,634	244,453	238,956	238,178
Anketna stopa nezaposlenosti (ARS - ILO), u %	20.5	21.4	23.6	24.5	25,6
Prosječna neto plata, u KM	755	788	784	809	818
Prosječne penzije, u KM	309	335	321	320	312
Inflacija, u %	7.2	-0.4	2.5	3.9	2.1
Finansijski sektor, stanje na dan 30.09.2012.					
Ukupni neto krediti, u milionima KM	3,467.5	3,504.2	3,607.4	3,868.9	4,223.3
Ukupni neto krediti, stopa rasta u %, (g/g)	32.0	1.0	3.0	7.0	9.7
Ukupni depoziti, u milionima KM	4,702.5	4,160.8	3,778.0	4,009.2	4,814.5
Ukupni depoziti, stopa rasta u %, (g/g)	3.0	-12.0	-9.0	6.0	6.4
Spoljni sektor					
Ukupna robna razmjena sa inostranstvom (u milionima KM)	6,064.1	5,240.0	6,230.9	7,146.1	6,861.9
Ukupna robna razmjena sa inostranstvom stopa rasta u %, (g/g)	20.8	-13.6	18.9	14.7	-3.9
Izvoz, u milionima KM	1,921.8	1,672.9	2,177.8	2,561.9	2,374.3
Rast izvoza, u %	15.0	-13.0	30.2	17.6	-7.3
Uvoz, u milionima KM	4,142.3	3,567.1	4,053.1	4,584.2	4,487.5
Uvoz roba, stopa rasta u %, (g/g)	23.7	-13.9	13.6	13.1	-2.0
Pokrivenost uvoza izvozom u %	46.4	46.9	53.7	55.9	52.9
Saldo robne razmjene, u milionima KM	-2,220.4	-1,894.2	-1,875.3	-2,022.3	-2,113.2

*Procjene. Izvor: Ekonomска политика Републике Српске за 2013. годину

Ognjen Đukić, programski direktor Centra za istraživanja i studije GEA iz Banjaluke

Glomazni i neefikasni javni sektor mora biti srezan

Teško je govoriti o sveobuhvatnom i uspješnom procesu reforme javne uprave u BiH, dok su plate poslanika i delegata ovoliko visoke. U BiH je ogromna potreba za reformom javne uprave, koja je glomazna i neefikasna. Manje-više se zna šta je potrebno uraditi da bi se to svelo na održiv nivo, ali takve politički teške reforme su još teže izvodljive sve dok oni koji bi trebalo da ih iniciraju ne daju lični primjer, istakao Đukić

Poslanici i delegati u sva tri parlamenta u BiH nalaze se u vrhu Europe ako se njihove plate porede sa prosječnom platom u zemlji. Posebno se ističu poslanici i delegati u Parlamentarnoj skupštini BiH (parlamentu BiH), koji su najplaćeniji u Evropi i zarađuju više od šest prosječnih plata u BiH. To se mora promijeniti, istakao je

Ognjen Đukić, programski direktor Centra za istraživanja i studije GEA iz Banjaluke.

U sklopu analize plata poslanika i delegata u BiH i 30 evropskih zemalja, koju je uradila GEA, data je jasna slika trenutnog stanja, ali i preporuke koje bi vlasti trebalo da sprovedu kako bi debalans između plata parlamentaraca i prosječne

plate u zemlji bio doveden u prihvatljive okvire.

"Predložili smo veoma jednostavne preporuke, a to je da plate poslanika i delegata sistemski budu usklađene sa primanjima u ostalim institucijama na nivou BiH. Druga preporuka je da plate poslanika i delegata budu usklađene na maksimalno tri

prosječne plate u BiH. Predložili smo i ukidanje surogata plata, odnosno mjesecnog paušala, koji služi za naknadu troškova koji se ne specificiraju niti ih poslanici moraju pravdati. Organizacije koje prate rad parlamenta BiH utvrđile su da poslanici često nisu redovno na zasjedanjima, ali da uprkos tome dobijaju naknade troškova,

zbog čega smo preporučili da se isplata naknada tih troškova veže za njihovo prisustvo sjednicama. Te preporuke su lako sprovedive ako postoji volja, ali ona još nije iskazana", istakao je Đukić.

Zbog čega ste se odlučili da analizirate plate poslanika prvenstveno u parlamentu BiH, ali i u entitetskim parlamentima?

ĐUKIĆ: Ovom analizom smo željeli da utvrdimo relativnu plaćenost poslanika u BiH u odnosu na druge evropske zemlje, zbog toga što je to na neki način pokazatelj odnosa poslanika prema javnim sredstvima i budžetskoj potrošnji generalno, odnosno njihovog viđenja svog značaja u javnom sektoru. U vremenu ekonomske krize, kada su potrebne što je moguće veće uštede u javnom sektoru i kada već vidimo određena smanjenja plata u drugim dijelovima javnog sektora, visina primanja poslanika i delegata je od velikog značaja, jer ona daje ili ne daje kredibilnost svim promjenama koje se dešavaju u javnom sektoru. Ako građani misle da su poslanici i delegati preplaćeni, tada sve inicijative i zakoni koji dolaze od njih imaju manju kredibilnost. Primanja poslanika i delegata su jedan od faktora koji utvrđuje nivo povjerenja između građana i vlasti.

Analiza je pokazala da su poslanici i delegati u parlamentu BiH ubjedljivo najbolje plaćeni u Evropi. Šta generalno govore ti podaci?

ĐUKIĆ: Mjerili smo relativnu plaćenost poslanika i delegata poredeći njihovu platu sa prosječnom platom radnika. Utvrdili smo da su poslanici i delegati u parlamentu BiH najplaćeniji u Evropi i da zarađuju više od šest prosječnih plata u BiH, što je daleko najveći odnos u Evropi. Tome treba dodati ogromnu stopu nezaposlenosti u BiH, koja je takođe

Poslanici i delegati mogu mijenjati visinu svojih plata i naknada, ali oni to ne čine

među najvišim u Evropi. Prema tome, odnos standarda života poslanika i delegata i životnog standarda građana je u najvećem nesrazmjeru u BiH. Najveći nesrazmjer je u parlamentu BiH, poslanici i delegati u Parlamentu FBiH se nalaze na četvrtom mjestu u Evropi, dok su poslanici i delegati u RS po visini plate na osmom mjestu u Evropi. Dakle, poslanici i delegati u sva tri parlamenta u BiH se nalaze u vrhu Europe ako se njihove plate porede sa prosječnom platom u zemlji.

Kada vidimo te podatke, može li se govoriti i o neodgovornosti samih poslanika koji utiču na kreiranje kompletnog ambijenta i plate u javnom sektoru?

ĐUKIĆ: Ovu analizu smo uradili upravo da bi građani mogli da vide kakav je standard života poslanika i delegata u BiH i da iz toga izvuku zaključke kakav je njihov učinak u odnosu na njihove plate. U analizi nismo uzimali u obzir dodatna primanja, koja poslanici i delegati imaju u vidu različitih naknada, kao što su naknade troškova prevoza, za odvojeni život, troškove telefona i druge. Ta primanja su izuzetno značajna i zahvaljujući njima poslanici i delegati u parla-

mentu BiH na kraju svakog mjeseca dobiju 6.000 ili 7.000 KM, a možda čak i više. Takođe, možemo govoriti o nedovoljnoj transparentnosti načina utvrđivanja njihovih plata, jer poslanici i delegati u parlamentu BiH sami donose odluku o visini svojih primanja. Oni kroz Zajedničku komisiju za administrativne poslove utvrđuju kriterijume na osnovu kojih se obračunavaju njihove plate. Drugim riječima, možemo reći da oni sami donose odluku o visini svojih plata. Do sada je bilo nekoliko inicijativa za smanjenje plata, ali su poslanici i delegati glasali protiv. U maju prošle godine poslanici i delegati u parlamentu BiH su donijeli odluku o smanjenju svojih plata za 4,5 odsto. Prije toga su često govorili o tome da Ustav zabranjuje da mijenjaju svoje plate za vrijeme trajanja mandata ili je svaka stranka govorila da su oni za smanjenje plata, ali da ih druge stranke ne podržavaju. Na kraju su odlučili da usklade svoje plate sa platama u drugim institucijama i smanje ih za 4,5 odsto, što očigledno govori da oni mogu mijenjati visinu svojih plata i naknada, ali da oni to ne čine.

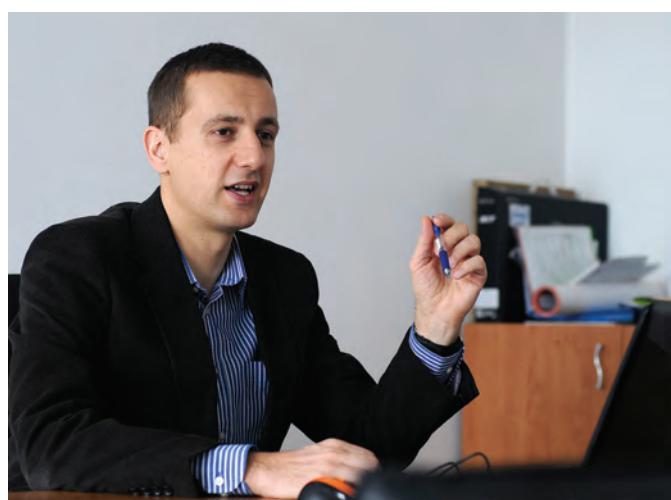
U sklopu analize ste dali i preporuke u kojima ste na-

veli šta je konkretno potrebno uraditi da bi debalans između plate poslanika i prosječne plate bio doveden u podnošljive okvire?

ĐUKIĆ: Predložili smo veoma jednostavne preporuke, a to je da se plate poslanika i delegata sistemski usklade sa primanjima u ostalim institucijama na nivou BiH, odnosno da oni budu uključeni u postojeći Zakon o platama i naknadama u institucijama BiH. Na taj način bi transparentnost utvrđivanja plata poslanika i delegata bila podignuta na viši nivo. Kroz istraživanja smo se uvjerili da su se poslanici u mnogim zemljama dobrovoljno odrekli mogućnosti da sami utvrđuju kolika su njihova primanja. Druga preporuka je da plate poslanika i delegata budu uskladene na maksimalno tri prosječne plate u BiH. Predložili smo i ukidanje surogata plata, odnosno mjesecnog paušala, koji služi za naknadu troškova koji se ne specificiraju, niti ih poslanici moraju pravdati. Organizacije koje prate rad parlamenta BiH utvrdile su da poslanici često nisu redovno na zasjedanjima, ali da uprkos tome dobijaju naknade troškova zbog čega smo preporučili da se isplata naknada tih troškova veže za njihovo prisustvo sjednicama. Te preporuke su lako sprovedive ako postoji volja, ali ona još nije iskazana.

Kako ocjenjujete dosadašnji tok reforme javne uprave i da li je kompletan trenutni sistem održiv imajući u vidu visoka primanja parlamentaraca i ostalih zaposlenih u javnom sektoru, koja su u velikom neskladu sa primanjima zaposlenih u realnom sektoru?

ĐUKIĆ: Teško je govoriti o sveobuhvatnom i uspješnom procesu reforme javne uprave u BiH, dok su plate poslanika i delegata ovoliko visoke. U BiH je ogromna potreba za reformom javne uprave koja je glomazna i neefikasna. Manje-više

se zna šta je potrebno uraditi da bi se to svelo na održiv nivo, ali takve politički teške reforme su još teže izvodljive sve dok oni koji bi trebalo da ih iniciraju ne daju lični primjer, odnosno dok primanja poslanika i delegata ne budu dovedena u normalan odnos. Na osnovu našeg istraživanja, zaključili smo da je u 30 posmatranih evropskih zemalja, izuzimajući RS, FBiH i BiH, prosječan odnos plate poslanika i delegata i prosječne plate u zemlji 2,3, što znači da jedan poslanik prima 2,3 prosječne plate. Naveću primjer nordijskih zemalja, koje su poznate po efikasnom i odgovornom javnom sektoru: poslanici u Finskoj i Švedskoj primaju 1,4, a u Danskoj 1,5 prosječnih plata. To govori gdje se nalazimo u odnosu na druge evropske zemlje. Mi smo još prije dvije godine dostavili sveobuhvatan izvještaj o načinu usklađivanja plata poslanika i delegata u parlamentima BiH, RS i FBiH. Izvještaj smo dostavili svim poslaničkim klubovima u sva tri parlamenta i predstavnicima parlamentarnih komisija i dali konkretnе preporuke šta treba da izmijene i na koji način to da urade da bi se usaglasili sa praksom drugih evropskih zemalja, ali na našu inicijativu nije bilo reakcije, niti smo upoznati da je učinjeno bilo šta konkretno na bazi naših preporuka.

Pomenuli ste nordijske zemlje u kojima je javni sektor istinski servis privrede i građana, dok je kod nas javni sektor najbolji poslodavac. Kako je problematičan taj obrnuti sistem vrijednosti?

ĐUKIĆ: To je veoma dobro pitanje iz kojeg se može izvući snažna poruka. Centar za istraživanja i studije GEA mnogo radi sa mlađim ljudima i imamo istraživanja koja se bave mogućnostima zapošljavanja i samozapošljavanja mlađih ljudi i njihovim ambicijama u poslovnom svijetu. Iz njih se jasno vidi da kod mlađih ljudi postoji veliki interes i

Nijedno zanimanje u javnom sektoru ne treba da bude više plaćeno u odnosu na isto zanimanje u privatnom sektoru

ambicija za zapošljavanje u javnom sektoru. Jednostavno, kod mlađih ljudi, a vjerujem i kod ostalih grupa građana, postoji percepcija da je javni sektor najbolji poslodavac. To djeluje veoma destimulativno na mlade ljude koji imaju ambiciju da se zaposle u drugim sektorima. Jedna od posljedica takvog stanja jeste da imamo veliki pritisak na zapošljavanje u javnom sektoru. Podaci govore da se i pored mjera koje su vlade na svim nivoima u BiH donijele na smanjenu ili zadržavanju nivoa zaposlenosti u javnom sektoru njihov broj i dalje povećava. Toliki je pritisak na zapošljavanje u javnom sektoru da se taj proces jednostavno ne može zaustaviti. Istraživanje koje smo radili još 2008. godine pokazalo je da je prosječna plata u javnom sektoru RS bila 64 odsto viša u odnosu na prosječnu platu u privatnom sektoru, što govori o ogromnom nesrazmjeru i stimulansu za svakoga da se zaposli u javnom sektoru. Osim toga, javni sektor nudi brojne dodatne beneficije zaposlenima, kao što su veća sigurnost, manji rizik od otkaza, redovna primanja i jača uloga sindikata.

Na koji način takvo stanje može biti promijenjeno?

ĐUKIĆ: Inicirali smo, a i dalje zagovaramo reformu politike utvrđivanja plata u javnom sektoru, koja bi se svela na to da nijedno zanimanje u javnom sektoru ne treba da bude više plaćeno u odnosu na isto zanimanje u privatnom sektoru.

Zašto bi računovođa u javnom sektoru bio bolje plaćen od računovođe u privatnom sektoru? Privatni sektor treba da bude referentna tačka gdje se nalazimo i koliko vrijedi naše zanimanje. Plate u javnom sektoru se utvrđuju mimo faktora ponude i potražnje na tržištu rada. Faktori koji imaju najveći uticaj na kretanje plata u javnom sektoru su politički ciklusi, odnosno izbori i raspoloživost javnih prihoda. Poslije uvođenja PDV-a 2006. godine u narednim godinama je, zbog rasta prihoda, došlo do enormnog porasta visine primanja u javnom sektoru. Podaci pokazuju da je privatni sektor morao pratiti plate u javnom sektoru da bi ostao konkurentan. Time se javni sektor nametnuo kao konkurenca privatnom sektoru i stekao veliki uticaj na ukupno kretanje plata na tržištu rada. Ne želim da kažem da je u privatnom sektoru sve idealno i mi zagovaramo da se u njemu popravi stanje, prvenstveno kroz jaču zaštitu prava radnika i osnaživanje njihovog pregovaranja sa poslodavcima, a zatim dovesti u vezu plate u javnom sektoru za privatni sektor. Smatram da bi na taj način i radnicima u javnom sektoru bilo od većeg značaja da stanje u privatnom sektoru bude bolje. U mnogim zemljama se plate u javnom sektoru utvrđuju na bazi ostvarenja određenih rezultata. Ne možemo imati plate koje nisu vezane niti za jedan realan parametar.

RS je smanjila plate za deset odsto u većem dijelu javnog

sektora. Kako komentarišete tu mjeru štednje?

ĐUKIĆ: Mislim da treba podržati odluku o smanjenju plata, jer je to bilo neophodno. Jedan od pokazatela da je smanjenje plata neophodno, jeste činjenica da je veoma mali broj zaposlenih u javnom sektoru poslije toga dao otkaz. Mislim da je visina plata u javnom sektoru i dalje na zadovoljavajućem nivou. Kao što sam rekao, mi zagovaramo jednu sveobuhvatnu reformu ovog pitanja, koja podrazumijeva da ponovo budu utvrđene plate za sve pozicije u javnom sektoru i da one budu što približnije privatnom sektoru.

Da li je osim smanjenja plata neophodno i smanjenje broja zaposlenih u javnom sektoru?

ĐUKIĆ: Problem prezaposlenosti u javnom sektoru je evidentan i u RS i u FBiH i moraće se pristupiti njegovom rješavanju. Trenutno je veoma teško vrijeme da se krene sa rješavanjem tog problema zbog ukupne ekonomske situacije, ali će se tome morati pristupiti u narednom periodu. Problem je što ne vidim da je zauzet konkretan stav i ne postoji ideja kako se taj problem može riješiti. Veliki problem su isprepleteni politički ciklusi, s obzirom na to da imamo izbore svake dvije godine, što vlastima ne daje veliki manevarski prostor koji je potreban za rješavanje ovog problema, jer je smanjenje plata, a posebno rezanje javnog sektora politički veoma osjetljivo u svim zemljama. Bez obzira na to te mjere su neophodne i treba ih podržati, jer je sadašnje stanje neodrživo. Nedavno smo uradili analizu koja je pokazala da polovina sredstava iz budžeta RS, nakon otplate inostranih i domaćih dugova, odlazi na plate zaposlenih u javnom sektoru. Zbog toga nedostaje novca za druge svrhe kao što su socijalni sektor ili kapitalne investicije.

Kod mlađih, a vjerujem i kod ostalih grupa građana, postoji percepcija da je javni sektor najbolji poslodavac

Recesija dublja od očekivanja

Sumoran izgled tržišta rada i veće očekivane inflacije dodatno će doprinijeti padu BDP-a, iako bi tempo pada trebalo da oslabi do kraja 2013. godine, kada se inflatorni pritisci ublaže. Budžetski deficit biće na 4,5% BDP-a i tim postaviti javni dug na blizu 60% BDP-a. Inflacija će dostići vrhunac u prvom kvartalu 2013. godine

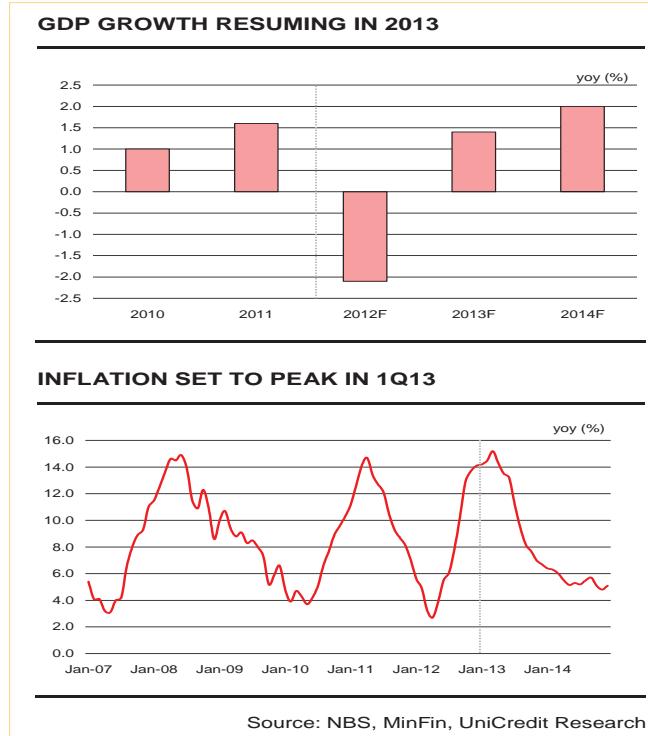
Autor: UniCredit banka Beograd

Pad u 2012, rast u 2013. godini

Nakon dva uzastopna kvartala kontrakcije, srpska privreda je pala za dodatnih 2,2% u trećem kvartalu 2012. godine (preliminarno) dovodeći rast u periodu januar - septembar na -1,8%. Tokom ovog perioda domaća i neto izvozna potražnja doprinijele su negativnom rastu, a ovom padu najviše je doprinijela poljoprivredna proizvodnja zbog siromašne žetve. BDP je ove godine umanjen za oštirih 2,1%, praćen sporim oporavkom neto izvoza. Domaća potražnja će u 2013. ostati niska, posebno na strani javnih rashoda zbog fiskalne konsolidacije. Privatna potrošnja će, takođe, ostati potisnuta zbog pada realnih plata i efekta povećanja indirektnih poreza u oktobru. Sumoran izgled tržišta rada i veće očekivane inflacije dodatno će doprinijeti padu, iako bi tempo pada trebalo da oslabi do kraja 2013. godine, kada se inflatorni pritisci ublaže. S tim u vezi vidimo povećanje investicija u automobilskoj industriji, energetici i putnoj infrastrukturi.

Fiskalna konsolidacija ostaje izazov

Javne finansije znatno su pogoršane u prvoj polovini 2012. godine, odnosno posle naglog predizbornog porasta potrošnje. Kao odgovor na ovaj problem, početkom septembra donesen je rebalans budžeta sa ciljem da bude ograničen deficit za 2012. na 6,7% BDP-a. Na strani pri-

hoda mјere su podrazumijevale povećanje PDV-a i poreza na dobit za 2% na 20% i 12%, kao i dodatno povećanje akciza i poreza na lični dohodak. Međutim, na strani rashoda paket mјera nije uspio da ograniči troškove, pošto uštede koje su proistekle smanjenjem plata i penzija nisu kompenzovale troškove povećanih subvencija i izdataka zaposlenih. Za 2013. Vlada je sebi postavila cilj deficit od 3,6% BDP-a, što je prilično ambiciozno. Od kraja 2008. javni dug je utrostručen, a nema razloga da se vjeruje da je ovo vrhunac u bliskoj budućnosti. Štaviš, rast privrede će ostati nizak ulivajući sumnju o potencijalnim povećanim prihodima budžeta za narednu godinu. U vezi s tim predviđa se da će budžetski deficit biti na 4,5% BDP-a i tim postaviti javni dug na blizu 60% BDP-a.

Inflacija raste, dinar stabilizovan

U Srbiji je inflacija nastavila da ubrzava u oktobru na 12,9%, uglavnom zbog pritisaka regulisanih cijena hrane. Očekuje se da će povećanje inflacije, koje je znatno iznad cilja Narodne banke Srbije, nastaviti spiralno da raste i da će dostići vrhunac u prvom kvartalu 2013. godine kada počinje poljoprivredna sezona. Shodno tome, očekujemo od NBS da nastavi da zateže stopu inflacije u narednom kvartalu i da ona potencijalno dostigne 11,5 - 11,75% do drugog kvartala 2013. godine. Pored toga i dalje smo uvjereni da će NBS nastaviti da garantuje stabilnost dinara, jer je to od sustinskog značaja za finansijsku stabilnost (pošto je većina kredita denominirana u devizama) i održivost javnog

duga (više od 80% javnog duga je u devizama). NBS se od juna pridržavala ovog cilja povlačeći devizne rezerve (EUR 1,4 mlrd), upijajući likvidnost i omogućavajući da kurs dinara bude stabilizovan na 112-114 EUR. Predviđanja ne isključuju dodatne intervencije ove vrste kako bi bila umanjena volatilitet dinara, uključujući i dodatna povećanja rezerve.

Dogovora MMF-om neizvjestan

Nakon "mini-misije" u septembru, MMF se vratio u Srbiju u novembru da prati budžet za narednu godinu. MMF u završnom saopštenju navodi da predložene mјere smatra nedovoljnim da bude zadovoljeno potpuno fiskalno prilagođavanje neophodno za 2013, što ukazuje da pregovori za trogodišnji kredit mogu biti odloženi do sljedećeg proljeća. Međutim, to ne znači da je finansiranje problem za Vladu, pošto su potrebe finansiranja za prvu polovinu 2013. već osigurane u novembru kroz izdavanje 700 miliona dolara vrijednih evroobveznica i milijardu dolara pozajmice iz Rusije. Nasuprot tome, Evropska komisija odbila je u oktobru dati početni datum pregovora o pristupanju EU, nakon odlaganja pregovora Beograd - Priština i nedostatka u implementaciji već postignutih sporazuma. Iako se očekuje da će razgovori biti nastavljeni iduće godine, ipak vjerujemo de će ostati problematični, jer će, između ostalih obaveza, zahtijevati sporazum u vezi s konačnim statusom Kosova.

Slabi izgledi za izlazak iz recesije

Ove godine očekuje se tek blagi rast BDP-a, na šta bi trebalo da utiče skroman rast izvoza i investicija, ali s obzirom na rizike ni pad BDP-a ne bi predstavljao iznenadenje. Rast stope PDV-a održava inflaciju na rekordnom nivou, dok slaba industrija doprinosi rastu nezaposlenosti

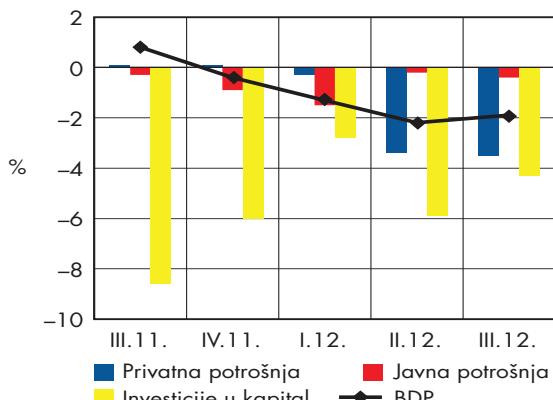
Izvoz i investicije ključne za BDP

U prva tri tromjesečja 2012. godine zabilježen je realan pad BDP-a na godišnjem nivou, a prema dostupnim podacima za četvrtu tromjesečje i prema CEIZ indeksu Ekonomskog instituta Zagreb u posljednjem tromjesečju negativna kretanja su se dodatno intenzivirala. Pomenuti indeks nalazi se na najnižem nivou od 2000. godine. Na nivou cijele 2012. očekujemo realan pad BDP-a od 1,8%, dok se u posljednje četiri godine BDP smanjio za oko 10%.

Uz sve to, ni nakon četiri godine privrednog

pada trendovi se nisu bitno promjenili. Tako u ovoj godini očekujemo tek blagi rast BDP-a, na šta bi trebalo da utiče blagi rast izvoza i investicija. Sa druge strane, uvoz robe biće ograničen slabom domaćom potražnjom. Kod lične potrošnje domaćinstava, biće nastavljena blaga kontrakcija pod uticajem razduživanja stanovništva, visoke nezaposlenosti, realnog pada raspoloživih dohodaka i visokog nivoa pesimizma. S obzirom na navedene rizike ne bi iznenadio blagi pad BDP-a i u 2013. godini.

BDP, realne stope rasta

Izvor: DZS, Raiffesien istraživanja

Visoka inflacija ne popušta

Upkros slaboj domaćoj potražnji i razmjerno stabilnim cijenama sirove nafte, inflacija je u prošloj godini bila najsnažnija u posljednje četiri krizne godine i kod potrošačkih i kod proizvođačkih

cijena. Glavni generatori inflatornih pritiska bili su rast stope PDV-a, poskupljenje administrativno utvrđenih cijena, prije svega električne energije i gasa, te cijena prehrambenih proizvoda zbog sušnog

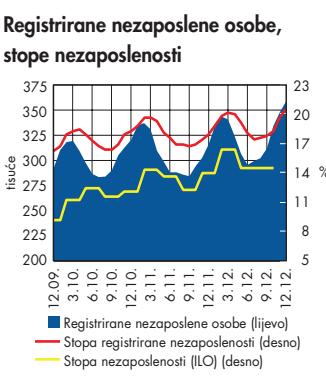
vremena tokom ljeta. Zbog poskupljenja sirovina, snažno su porasle proizvođačke cijene, što se negativno odražava na konkurentnost domaćih proizvoda. Dio porasta prelio se i na potrošačke cijene, smanjujući dodatno kupovnu moć stanovništva. Ove godine očekujemo stopu rasta potrošačkih cijena sličnu kao i 2012. godine. U 2013. očekujemo prosječnu stopu inflacije od 3,5%.

Industrija slaba, nezaposlenost raste

Godina izas obilježena je kao četvrta uzastopna godina negativnih kretanja u industrijskoj proizvodnji. Negativne godišnje stope rasta u industrijskoj proizvodnji nastavile su se i tokom posljednjeg tromjesečja 2012. godine pa je industrijska proizvodnja u prvih 11 mjeseci pala 5,5% u odnosu na isto razdoblje 2011. godine. Bez ozbiljnijih i značajnijih dubinskih ekonomskih reformi i bez poboljšanja investicione klime ne može se očekivati oporavak industrije. Značajniji oporavak industrijske proizvodnje i pozitivne stope rasta u 2013. godini ne očekujemo.

Negativna kretanja u industriji slijede i nepovoljni pokazatelji s tržišta rada. Rast broja nezaposlenih nastavljen je i u zadnjem tromjesečju 2012. i krajem godine gotovo premašio

360.000. Tako je u novemburu registrirana stopa nezaposlenosti iznosila 20,4%. Dugotrajna recesija polako i sigurno iscrpljuje privatni sector, koji nema osnovu za kreiranje novih radnih mjesti. U godini pred nama ne očekujemo značajnije pozitivne promjene na tržištu rada, a oporavak nije realno očekivati prije 2014. godine.

Izvor: DZS, HZZ

Pojačano razduživanje banaka prema inostranstvu

Drugo polugodište prošle godine na spoljnim finansijskim tržištima obilježilo je smanjivanje averzije prema rizicima te je posljedično smanjena i premija rizika za hrvatske dužnike. S vremenskim odmakom zavisnim od obračunskih razdoblja pojedinih dužničkih instrumenata, smanjenje premija rizika prenosi se na kamatne rashode domaćih banaka, što bi postepeno trebalo da dovede i do pada kamatnih stopa koje banke plaćaju na depozite domaćih klijenata. Očekivano smanjenje pritiska na pad kamatnih stopa na depozite domaćih klijenata izostalo je u drugom polugodištu zbog pojačanog razduživanja banaka prema inostranstvu. U ukupnim obvezama banaka učešće nerezidenata u novemburu

je iznosilo 22%, od čega se najveći dio (76,5%) odnosio na depozite i kredite primljene od stranih banaka vlasnika. Prošle godine, u razdoblju do novembra, hrvatske banke su smanjile zaduženje prema stranim vlasnicima za 19,5%. Ali pad inostranih izvora finansiranja pojačao je konkurenčiju banaka za depozite klijenata na domaćem tržištu i time je neutralizovao uticaj smanjivanja kamatnih stopa sa spoljnih na domaće tržište kapitala.

Očekujemo ubrzanje rasta problematičnih kredita u segmentu preduzeća, koji su u trećem tromjesečju dostigli 24,5% ukupnih kredita preduzećima, dok kod ukupnih kredita udio problematičnih iznosi 14,1%.

U okviru projekta o porodičnim firmama, Centar za edukaciju "Pro Educa" sproveo drugo istraživanje

Porodične firme - stub razvoja ekonomije

Jagoda Matarak

Porodične firme čine jedan od ključnih temelja svjetske ekonomije. U najrazvijenijim zemljama ostvaruju više od 50% BDP-a, stvaraju više od 60% zaposlenosti i otvaraju 75% novih radnih mjesta. Lako je u industrijskim zemljama 70% firmi u rukama porodica, ujedno 70% tih porodičnih firmi ne prezivi transfer iz prve u drugu generaciju, dok 95% porodičnih firmi ne nadzivljuju treću generaciju. To je često posljedica nedostatka pripreme narednih generacija da savladaju zahtjeve

proširenog poslovanja, prepoznaju sve jake strane svoje firme, a slabosti otklone u najboljoj mjeri. Slična situacija se može očekivati i sa porodičnim firmama kod nas.

Kako bismo došli do ovih informacija u vezi sa porodičnim firmama kod nas, Centar za edukaciju "Pro Educa" sproveo je dva istraživanja.

Drugo istraživanje, na uzorku od 208 porodičnih firmi iz Republike Srpske, realizovano je u periodu od 1.12.2012. do 30.1.2013. godine.

Prema rezultatima drugog istraživanja, oko 80% firmi posluje manje od 20 godina. Njih 89,90% osnovao je trenutni vlasnik, 7,7% je naslijedeno, a 1,9% kupljeno. Ovi podaci govore i o činjenici da je 74% firmi "u rukama" prvog vlasnika, kod 23,6% rukovodeću ulogu ima druga generacija, a samo 1% naslijedila je i njima upravlja treća generacija vlasnika.

Vlasnici porodičnih firmi imaju veliko povjerenje u članove svojih porodica i u 47,6% slučajeva za važne odluke konsultuju upravo članove svojih porodica, njih 29,8% isključivo samostalno donosi odluke, a oko 20% se savjetuje sa drugim stručnim osobljem, koje spade u kategoriju tzv. neporodičnih menadžera. Povezano s tim, vlasnici porodičnih firmi, njih 64,4%, na visokim pozicijama nema praksu da zapošljava "neporodične" menadžere.

Veliki broj porodičnih firmi osjetio je posljedice svjetske ekonomske krize, 89,5%, što je uzrokovalo i značajan pro-

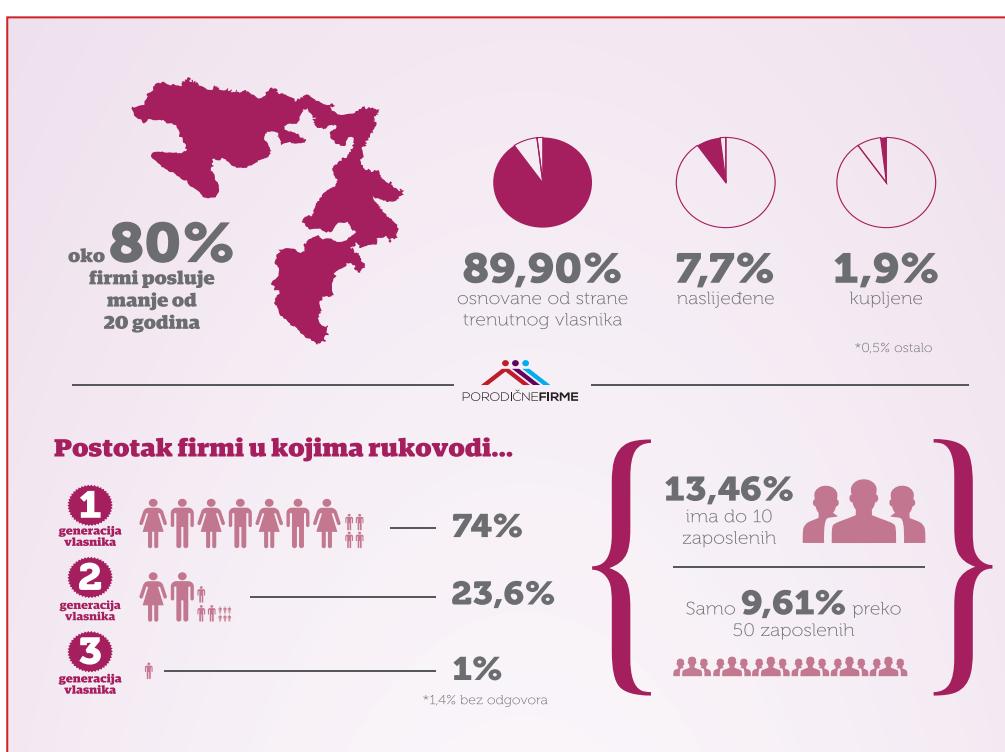
cenat onih kojima su se prihod smanjili, u 59,6% slučajeva. Manji broj njih u posljednjim godinama uspio je da poveća prihode oko 20%.

Kao najveće izazove s kojima se susreću, ističu veoma visoke obaveze prema državi, problem pronalaska kvalitetnih kadrova, prilične administrativne poteškoće, kao i jaku domaću konkureniju.

U 2013. godini 37,5% firmi će se orijentisati na strategiju preživljavanja, njih 31,7% će težiti rastu i ekspanziji, a 25% konsolidaciji.

Da bi unaprijedili efikost i produktivnost poslovanja, najveći broj njih će se fokusirati i ulagati u prodaju, zatim edukaciju i ljudske resurse, unapređenje proizvodnje i u marketingu.

Skoro polovina porodičnih firmi, 43,7%, nije zadovoljna radom Vlade Republike Srpske, dok 77,4% njih smatra da entitetska vlast ne preduzima nikakve mјere za poboljšanje uslova poslovanja.

Ovo su samo neki od pokazatelja koji potvrđuju potrebu za ozbiljnijim pristupom i aktivnostima u pravcu unapređenja poslovanja porodičnih firmi kod nas. Iz tog razloga, Centar za edukaciju "Pro Educa" 15. i 16. maja će kao sljedeći korak u okviru projekta organizovati 1. poslovni forum u BiH pod nazivom "Porodične firme - stub razvoja ekonomije".

Više informacija na www.porodicne-firme.com.

Generalno

Ujedinjene nacije (UN) su u svom izvještaju iz 2000. godine procijenile da 175 miliona osoba, oko 3% od ukupne populacije na Zemlji, živi i radi izvan svoje zemlje rođenja. Zajedno sa svojim potomcima tih emigranata ostaju vezani za svoju zemlju porijekla i čine dijasporu

Armin Alijagić

kompanija "Austronet" zapošjava preko 60 osoba i realizuje konstantan rast), realizovani su prihodi lokalnoj samoupravi te uvedeni novi načini poslovanja u lokalnim kompanijama.

Problemi koje je potrebno rješavati

Iz prakse je poznato da se članovi zajednice dijaspore prilikom investiranja i uspostavljanja poslovne saradnje sa domaćim kompanijama trenutno susreću sa mnogobrojnim

Globalno gledajući, novčane doznake koje članovi zajednice dijaspore šalju svojim familijama i prijateljima ubjedljivo nadmašuju sveukupnu finansijsku razvojnu podršku u svijetu

Prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, van zemlje živi više od 1.350.000 osoba koje vode porijeklo iz BiH, što u odnosu na broj stanovnika u zemlji predstavlja jednu trećinu njene ukupne populacije.

Prijedorska dijaspora kao primjer dobre prakse

Do sada je dijaspora dokazala svoj značaj kada je u pitanju povećanje životnog standarda za građane prijedorske regije. Ne samo da dijaspora šalje finansijsku podršku svojim porodicama i prijateljima (novčane doznake), ona se pokazala i kao bitan ulagač u prijedorsku regiju. Dokazi za to su kompanije "Austronet" (proizvodnja svih vrsta polipropilenskih zaštitnih mreža raznih namjena), "Norbos" (izrada konstrukcijskih dijelova platformi za bušenje na naftnim poljima) i "Arifagić Commerce" (proizvodnja mljeka), investicije koje su realizirane uz pomoć članova zajednice dijaspore. Kroz ova ulaganja kreirane su nove mogućnosti za zapošljavanje koje su osigurale egzistenciju mnogim familijama na području regije Prijedor (na primjer

problemima. Da bi situacija bila poboljšana potrebno je sistematski rješavati probleme koji su vezani za investiranje i uspostavljanje poslovne saradnje. Ograničenja prilikom investiranja su neinformisanost članova zajednice dijaspore o raznim instrumentima podrške

investitorima, neinformisanost o investicionoj ponudi određenih regija, nedovoljna uključenost članova zajednice dijaspore u postojeće infrastrukturne objekte namijenjene za stimulisanje razvoja MSP, privlačenje investicija, stimulisanje novih ideja i tehnologija (poslovni

Dijaspora može da na razne načine doprinese socio-ekonomskom razvoju njihove zemlje porijekla kroz:

1. Doprinos ekonomskom razvoju:

- putem novčanih doznaka koje većina članova zajednice dijaspore šalje svojim familijama i prijateljima**
- kroz investicije,**
- kroz ekonomsku saranju sa domaćim kompanijama.**

2. Doprinos socijalnom razvoju:

- prenoseći specijalizovana znanja (know - how), koja su stekli u zemljama njihovog prebivališta,**
- kroz vršenje interetničkog dijaloga prenoseći dobra iskustva iz zemalja u kojima žive,**
- kroz implementaciju projekata humanitarnog karaktera**

inkubatori itd.), nedovoljna podrška članovima zajednice dijaspora za razvoj inovativnih poslovnih ideja (nepostojanje ICT inkubatora, tehnoloških zona/parkova, stručno usavršavanje kadra itd.), nepostojanje zajedničke platforme za članove zajednice dijaspora, koja bi imala za cilj razmjenju informacija i dobrih iskustava među članovima te služila kao glas za rješavanje izazova (uskih grla) pri ulaganju i poslovanju itd.

Kada je riječ o ostvarivanju poslovne saradnje, članovi zajednice dijaspora su često neinformisani o kompanijama koje djeluju na području RS i BiH te o postojanju raznih poslovnih udruženja i klas-tera putem kojih se može ostvariti ista.

Investicije koje realizuju članovi zajednice dijaspora su same po sebi specifične, jer je dokazano da se iste realizuju i u vremenima velike neizvjesnosti i ekonomskog rizika. Iako dijaspora podrazumijeva jednu trećinu tekućeg stanovništva zemlje, razvojni potencijal za ovu grupu i dalje uglavnom ostaje neiskorišten. Neangažovanjem ove populacije se propuštaju mogućnosti značajnog uticaja na razvoj. Radi poređenja vrijedi navesti da je novčana pomoć dijaspore u Srbiji činila 13,8 posto bruto društvenog proizvoda u 2006. godini, dok je hrvatska dijaspora iste godine u bruto društvenom proizvodu Hrvatske učestvovala sa tri posto. Dijaspore u BiH šalje gotovo dvije milijarde američkih dolara godišnje, što čini oko 20 posto ukupnog bruto društvenog proizvoda u BiH. Ovo BiH svrstava na peto mjesto među 20 vodećih zemalja u svijetu prema obimu novčanih doznaka migranata u odnosu na bruto društveni proizvod. Dok u Srbiji postoji Ministarstvo za dijasporu, u BiH imamo "samo" Sektor za dijasporu, koji posluje unutar Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH pa zaključite sami.

Izmjene Zakona o javnim preduzećima i Uredba o transparentnosti finansijskih odnosa javnih preduzeća i jedinica lokalne samouprave

Vanja Milašinović

Početkom 2011. godine Vlada Republike Srbije je pokrenula inicijativu usaglašavanja domaćeg zakonodavstva sa legislativom Evropske unije. Navedeno je nastalo kao direktna posljedica potrebe za usaglašavanjem u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom. BiH je bila u obavezi da do 1.7.2011. godine na javna preduzeća primjeni principe iz Ugovora o funkcionisanju Evropske unije. Jedna od promjena koja je nastala tim putem su, između ostalog, izmjene i dopune Zakona o javnim preduzećima Republike Srbije. Navedenim izmjenama i dopunama su otklonjene brojne nedoumice koje su do tada postojale, kao što je oblik pravne forme poslovanja javnih preduzeća. Pored toga, dopunjene su odgovarajuće odredbe koje propisuju nadležnost skupštine akcionara javnog preduzeća, nadzornog odbora i odbora za reviziju te su takođe unaprijeđene odredbe koje

se tiču izbora članova datih tijela. Prvobitna forma Zakona o javnim preduzećima je bila usvojena još 2004. godine i njime je regulisano da će na određena pitanja koja ne budu regulisala datim zakonom biti primjenjivane odredbe Zakona o preduzećima. Jedan od razloga za izmjene Zakona o javnim preduzećima je takođe i usaglašavanje sa Zakonom o privrednim društvima, kojim su uređena pitanja kojim se do tada bavio Zakon o preduzećima.

Zakon o javnim preduzećima je bilo neophodno usaglasiti sa Direktivom Evropske unije 2006/111/ES, koja reguliše transparentnost finansijskih odnosa između država članica i javnih preduzeća, kao i o finansijskoj transparentnosti odnosa između pojedinih preduzeća i Direktive 2006/43/ES o zakonom propisanim revizijama godišnjih finansijskih izvještaja i konsolidovanih računa kojom se mijenjaju i dopunjaju direktive Savjeta 78/660/EES i 83/349/EES. Suštinska promjena zakona se ogledala u tome da se datim izmjenama zahtijeva od javnih preduzeća da informacije o svojoj organizacionoj i finansijskoj strukturi učine dostupnim javnosti putem veb stranice ili na drugi adekvatan način.

Pored izmjene zakona, bilo je potrebno i usvojiti odgovarajuću podzakonsku akta koja će pratiti

navedene izmjene. Jedno od takvih akata bilo je i usvajanje Uredbe o transparentnosti finansijskih odnosa između Republike Srbije odnosno jedinica lokalne samouprave i javnih preduzeća. Datom uredbom se propisuju principi od značaja za osiguranje transparentnosti finansijskih odnosa, pravo pristupa informacijama vezanim za finansijsku i organizacionu strukturu javnih preduzeća, obavezu vođenja knjigovodstvene i druge evidencije, kao i objavljanja određenih podataka i obavezu vođenja evidencije putem javnog registra podataka. Jedan od najznačajnijih zahtjeva navedene uredbe je da je javno preduzeće obavezno da obezbijedi nesmetan pristup javnosti informacijama o svojoj finansijskoj i organizacionoj strukturi. Bitno je napomenuti da su javna preduzeća u RS bila izložena brojnim kritikama u vezi sa svojim nedovoljno transparentnim poslovanjem, tako da ostaje da se vidi u kojoj mjeri će se navedena uredba primjenjivati i poštovati. Do sada nije rađena analiza efekata primjene navedene uredbe, a da je ista bila javno objelodanjena. U svakom slučaju, ostaje da se vidi da li će se analizirati efekti gore navedenih izmjena, kako bi dodatno bilo unaprijeđeno poslovanje javnih institucija i spriječene eventualne zloupotrebe u istima, a sve u cilju zaštite javnog interesa.

Kongresni centar ZTC Banja Vrućica
- idealno mjesto za vaše
poslovne susrete

Savremeno opremljene sale za rad
kapaciteta od 15 do 400 mesta

**BANJA
VRUĆICA**
Zdravstveno turistički centar a.d.

Bogati prateći sadržaji
(udoban smještaj,
wellness centar,
gastronomija)

www.banja-vrucica.com
marketing@banja-vrucica.com
+387 (0)53 410 030

KREDITI U RS

USLOVI KREDITIRANJA SVIH BANAKA U RS

WWW.SWOT.BA

SVE INFORMACIJE NA JEDNOM MJESTU

SWOT

"Lična" karta SWOT-a
Počeli smo kao grupa entuzijasta u septembru 2007.
godine.
Imamo 160 članova iz svih ekonomskih i društvenih
sektora RS.
Aktivni smo u Banjaluci, Istočnom Sarajevu, Sarajevu,
Brčkom, Bijeljini, Trebinju, Doboju...

Organizujemo seminare, okrugle stolove, panel dis-
kusije, radionice, kurseve...
Radimo projekte, studije, strategije...
Do sada smo organizovali
- 7 konferencija
- 23 seminara
- 7 okruglih stolova

- 5 panel diskusija
- 2 kursa
- 7 radionica
- izdali dvije knjige...
Družimo se svakog zadnjeg
petka u mjesecu.

Мјешовити Холдинг "Електропривреда Републике Српске"

ИРЦЕ

www.ers.ba

GRAWE poslovni centar
I Krajiškog korpusa 39, 78 000 Banja Luka